

KÖY ENSTİTÜLERİNDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE KULLANILAN YÖNTEMLER¹

Fatma SUSAR KIRMIZI

Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniv., Eğitim Fak., Sınıf Öğretmenliği ABD, fsusar@pau.edu.tr

ÖZET: Köy Enstitülerinde, köyden alınarak köye gönderilmek üzere köy çocukları yetiştirilmiş ve köy koşullarına uyum sağlayabilen öğretmen tipi yaratılmak istenmiştir. Köy Enstitüleri eğitim ve öğretim etkinliklerinin esasını iş ve iş içinde öğretim oluşturmaktadır. Köy Enstitülerinde "gözlem", "deney", "araştırma", "inceleme" ve "tartışma" gibi öğrenme teknikleri etkin kullanılmıştır. Köy Enstitülerindeki başarının sırrı uyguladığı yöntemlerde saklıdır. Bu araştırmanın temel amacı köy enstitüleri mezunlarının görüşlerine göre Köy Enstitülerinde tüm derslerde kullanılan çağdaş yöntem ve teknikleri belirlemektir. Araştırmanın alt problemini yanıtlamak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum araştırmasından yararlanılmıştır. Araştırmanın verilerini elde etmek amacıyla görüşme tekniği ve buna bağlı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Örneklemin belirlenmesinde nitel araştırmada kullanılan, amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan "kartopu örnekleme (zincir örnekleme)" başvurulmuştur. Görüşmeler Denizli, İzmir, Muğla, Aydın, Manisa, Isparta, Uşak, Dikili, Çal, Fethiye, Ortaca'da ulaşılabilen Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerle gerçekleştirilmiştir (n=59). Araştırmaya ilişkin sonuçlardan bazıları şunlardır: Köy Enstitülerinde proje tabanlı öğrenme, çoklu zeka alanına yönelik uygulamalar, okuduğunu anlama stratejileri, drama, işbirlikli öğrenme gibi çağdaş yöntemler kurallarına uygun bir şekilde yapılandırılmadan da olsa başarı ile uygulanmıştır. Enstitülerde "sanat yoluyla eğitim" yaşama geçirmiştir. Enstitülerde okuduğunu anlama stratejileri etkin bir şekilde kullanılarak okuyan, değerlendiren ve yorumlayan bireyler yetiştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Köy Enstitüleri, çağdaş yöntem ve teknikler, öğretmen yetiştirme, nitel araştırma

TEACHER TRAINING METHODS USED IN VILLAGE INSTITUTES

ABSTRACT: In the Village Institutes, it was aimed to educate children by taking them out of their villages and sending them back there to be able to create a teacher model who is used to the village conditions. The essence of the teaching program in the Village Institutes was composed of practice and teaching by practice. Learning techniques such as observation, experiment, research, examination and discussion were used effectively. The success of the village institutes were laid on the methods they employed. The aim of this study is to identify the methods and techniques used in all the courses of the Village Institutes based on their graduates' views. To address the sub-question of the study, case study being one of the qualitative research methods was used. In the data gathering process, interview method was preferred and consequently a semi-structured interview form was employed. Snowball sampling being one of the purposive sampling methods in qualitative research was used in identifying the sample. The interviews were conducted with 59 retired teachers who were the graduates of Village Institutes and could be reached in Denizli, Izmir, Mugla, Aydin, Manisa, Isparta, Uşak, Dikili, Cal, Fethiye and Ortaca. The results revealed certain teaching methods: in the Village Institutes, contemporary methods such as project-based learning, practices towards multiple-intelligence types, reading strategies, drama, cooperative learning were used. In the Institutes, 'learning through arts' was put into practice. With the effective use of reading strategies, individuals were trained to read, evaluate and comment on what they read.

Key Words: Village Institutes, contemporary methods and techniques, teacher training, qualitative research.

1. GİRİŞ

1940'lı yılların başında Anadolu topraklarında ilköğretim çağ nüfusunun % 78'i okuma-yazma bilmiyor, bu oran köylerde % 90'a varıyordu. Köylerde yaşayan insanların sağlık, tarım ve el sanatlarıyla ilgili konularda aydınlanıp beceri kazanmasına, sosyal ve kültürel bakımdan yetişmesine de büyük bir ihtiyaç vardı. Köy çocuklarına verilecek eğitimin yanında yetişkinlerin de eğitimi üzerinde durulması, onlara daha iyi bir yaşama ve çalışma ortamı sağlayacak bilgi ve beceriler kazandırılması gerekiyordu. Bunun için kırsal bölgelerde yaşayan çocukların ilkökul düzeyinde eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak ve insanların sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunacak bir öğretmen tipinin yetişmesi gerekiyordu. Ancak, yetiştirilmesi düşünülen bu yeni tip öğretmenin köy şartlarına kolaylıkla uyum sağlayabilecek ve atanacağı köyde uzun bir süre çalışmayı göze alabilecek nitelikte olması, devlet bütçesine de fazla bir yük getirmemesi isteniyordu. Böyle bir öğretmenin doğal olarak amacı, öğretim programı, çalışma düzeni ve fiziki özellikleri değişik bir eğitim kurumunda yetiştirilmesi gerekirdi. Böylece, köy öğretmeni yetiştirme konusunda daha önceki denemelerden de yararlanarak "Köy Enstitüsü" adıyla yeni bir kurum açılmasının uygun olacağı sonucuna varıldı. Enstitülerde köylerde çalışmayı seve seve kabul edecek, yapıcı, yaratıcı, üretici, el işlerinde becerikli, tarım işlerine yatkın ve ayrıca azimli, özverili ve idealist öğretmenler yetiştirilecekti (Oğuzkan, 2011).

"Köy Enstitülerinin amacı sadece köye öğretmen yetiştirmek değildi. Ancak, öğretmen yetiştirme boyutu daha fazla önem taşımıştır. Köy Enstitülerinde, köyden alınarak yetiştirilen köylü çocukları düşünüldüğünde, köy koşullarına uyum sağlayabilen öğretmen tipi yaratılmak istendiği ortaya çıkmaktadır" (Şeren, 2008: 211). Köy Enstitüleri hareketi makro düzeyde toplumsal kalkınmayı ya da ilerlemeyi hedefleyen önemli bir toplum kalkınması uygulamasıdır. "Çünkü kalkınmanın sadece enstitülerin kurulduğu yerlerde değil, tüm kesimlere yayılmasıyla gerçekleşmesi hedeflenmiştir" (Kartal, 2008: 30).

¹ Bu araştırma, Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenen "Köy Enstitüsü Mezunlarının Görüşlerine Göre Köy Enstitülerinde Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Değerlendirilmesi ve Günümüz Öğretmen Yetiştirme Sistemine Katkıları" isimli projenin bir boyutudur.

Köy Enstitüleri açıldığında elde hazır bir öğretim programı yoktu. Kuruluş yılları diye adlandırılacak bu dönemde eğitim ve öğretim işleri İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün (İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü) genelgeleriyle düzenlenmekte idi. Genelgede, 29 Ekim 1940 tarihine kadar birinci sınıf öğrencilerine verilecek eğitim ve yaptırılacak işler ayrıntılı biçimde (21 madde) açıklanıyordu. Genelgede öğrencilere "enstitü birinci sınıf tahsili verilmiş olacağı" belirtiliyor ve yaptırılacak işler arasında şunlar sayılıyordu: enstitü arazisinin ağaçlandırılması, bataklık yerlerin kurutulması, yol yapımı, işlenmemiş toprakların verimli hale getirilmesi, imar işlerine girişilmesi. Her fırsattan yararlanarak öğrencilere hayvanların, bitkilerin, onlara zarar veren türlü hastalık ve etkenlerden korunması önlemlerinin öğretilmesi de isteniyordu. Genelgede öğrencilere öğretilmesi ve kazandırılması gerekli görülen beceri ve alışkanlıklar arasında şunlar da bulunmakta idi: Bisiklet ve motosiklet kullanma; yüzme, ata binme, dağa tırmanma, sandal, yelken, motorlu deniz araçları kullanma; mandolin, ağız armoniği, flüt gibi bir müzik aletini çalma; yerel oyunlardan başlayarak ulusal oyunları oynama vb. Bu çalışmalar yanında genelgede öğrencilerin civar köyleri ve kendi köylerini incelemeleri için geziler düzenlemelerine olanak verilmesi gereğine de değinilmiş olduğu görülmektedir. (Oğuzkan, 2011). Köy Enstitülerinde yetişen öğretmenler, yalnızca ilköğretim çağına gelmiş çocukları eğitime göreviyle değil, aynı zamanda nüfusun % 85'ini oluşturan köylüleri de çeşitli konularda dolaylı dolaysız (özellikle tarım, sağlık alanlarında) yetiştirerek ortaçağ inançlarından kurtarma göreviyle de yükümlü tutulmuştur. Her öğretmen, köylülerin tarım, hayvancılık ve sağlık konusunda bilgisine başvurulacak kişi konumundadır. Köy Enstitülü öğretmen, Cumhuriyetin değerlerine, aydınlanmanın önemine inanmış bir şekilde yetiştirilmekteydi (Özdemir, 2008, Ortaş, 2007).

1943 yılına kadar her enstitünün programını kendisi yaptığı görülmektedir. Deneme ve incelemeler sonucunda 1943 yılında tüm enstitülerin kullanabileceği bir program yapılmıştır. Bu program Enstitülerin ilk resmi programıdır. Programda yer alan dersler kültür, ziraat ve teknik olmak üzere üç grupta toplanabilir (Şeren, 2008). Köy Enstitüleri için hazırlanan birinci öğretim programı 4 Mayıs 1943 tarihini taşımaktadır. Dört yıl kadar sonra 10 Eylül 1947 tarihi ikinci program yayımlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Köy Enstitülerinde öğretim çalışmaları 1953-54 ders yılından itibaren "Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri Programı"na göre düzenlenmiş ve yürütülmüştür. Böylece Enstitülerin kuruldukları tarihle (17 Nisan 1940) kapatıldıkları tarih (27 Ocak 1954) arasındaki zaman içinde üç öğretim programı uygulanmıştır (Oğuzkan, 2011).

1. 1. Köy Enstitülerinin Eğitim Programının Temel Özellikleri

Programda "gözlem", "deney", "araştırma", "inceleme" ve "tartışma" gibi öğrenme tekniklerine geniş bir yer verilmiştir. 1943 Programı, bu özelliğiyle, öğrencileri ezbercilikten uzaklaştırarak, onları düşünmeye, sorgulamaya, doğruları ve gerçekleri akılcı bir yolla araştırmaya özendirici bir nitelik göstermektedir. Bu program, aynı zamanda, öğrencilere "iş sevgisi", "çalışana saygı", "iş sorumluluğu" gibi soyut kavramları yaparak, yaşayarak ve gözleyerek somut biçimde öğrenmeleri için çok çeşitli çalışma ve uygulama olanakları da vermektedir (Oğuzkan, 2011).

"Köy Enstitüleri eğitim ve öğretim etkinliklerinin esasını iş ve iş içinde öğretim oluşturmaktadır. Günlük, haftalık, mevsimlik ve yıllık programlar bu esasa göre düzenlenmiştir. Bilginin kullanıldığı zaman anlamlı olacağı görüşü ağır basmaktadır. Buradan anlaşılacağı gibi Köy Enstitülerinde "iş" kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Köy Enstitülerinin kendi binalarını kendilerinin yaptığı ve kendi gereksinmesi olan buğdayını, meyve ve sebzesini kendisinin ürettiği göz önünde tutulursa durum daha açık bir biçimde anlaşılacaktır. Köy Enstitülerinin programında öğrencilere kuramsal bilginin yanı sıra tarım ve teknikle ilgili becerilerin de kazandırılmasının amaçlandığı görülmektedir" (Şeren, 2008: 221-222).

Köy Enstitülerinde uygulanan eğitim-öğretim yöntemi şöyle tanımlanmaktaydı: İŞ İÇİNDE- İŞLE BİRLİKTE- İŞ ARACILIĞIYLA. Bu anlatımla ortaya konmak istenen "iş eğitimi" idi. Enstitülerdeki uygulama biçimiyle iş, bir amaçtı. Öğretim süreçlerinin özüydü. Çünkü, iş demek, üretim demektir. Üretim ise bir bütündür. Enstitülerde, kibrit kutusundan araba yapılmamış, pamukların arasında fasulye yetiştirilmemiştir. Toprakta tutacak ve ürün verecek fidanlar dikilmiş, bol süt verecek inekler beslenmiştir, harçlar karılıp duvarlar örülmüş, fideler çapalanmış, meyve sebzeler vaktinde toplanıp işlenmiş, tarlalarda ekinler yetiştirilmiştir (Özgen, 2011). Programa göre, ilkokulu bitiren çocuklar sınavla Köy Enstitülerine alınır ve karma eğitim uygulanırdı. Toplam beş yıl süren öğretim zamanının yarı kısmı kültür derslerine, dörtte biri tarım dersleri ve çalışmalarına, dörtte biri de sanat ya da teknik derslerine ve çalışmalara ayrılmıştı. Bütün derslerde ve çalışmalarda temel yöntemin 'yaparak öğrenme' ilkesi olduğu söylenebilir.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nde karma öğretim sistemine dayanan enstitülerin öğretim süresi beş yıldır. Öğrencilerin ilk üç yıllık başarı düzeylerine bakılarak, en başarılılar öğretmenliğe, geri kalanlar diğer köy hizmetlerine yönlendirilecekti. Okullar aynı zamanda birer tarım işliği, sağlık ocağı olarak işlev görecek, çeşitli tohum ve tarım araçlarının ilk denemeleri buralarda yapılacaktı. Enstitüleri alan öğrenciler, okulun yapım işlerinde ve örnek tarım uygulamalarında da görev aldılar. Köy Enstitüleri, izlediği eğitim yöntemiyle de olumlu bir örnekti. Enstitülerde okutulan dersler üç gruba ayrılmıştı. Bunlar; yüzde 50'si kültür dersleri ve genel bilgi dersleri (Türkçe, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, matematik, fizik, kimya, yabancı dil, öğretmenlik bilgisi, müzik, resim, kitap okuma, tartışma, piyes, gezi, araştırma vb.), yüzde 25'i tarım dersleri ve uygulamaları (tarla tarımı, bahçe tarımı, zootekni, kümes hayvancılığı, arıcılık, ipek böcekçiliği, balıkçılık, su ürünleri vb.) ve yüzde 25'i de teknik dersler ve uygulamalarıydı (demircilik, tenekecilik, ev ve el sanatları vb.) (Ortaş, 2007; Kartal, 2008).

Okullar tarıma elverişli arazisi olan köylerin yakınlarında kuruldu. Amaçlarından biri de köylülere alternatif tarım tekniklerini öğretmektir. Arıcılık bilinmeyen köylerde arıcılık, bağcılık bilinmeyen köyde bağcılık öğretiliyordu. Enstitüye atanan öğretmen gittiği köyde okul binasını köylülerin yardımıyla yapabilecek kadar inşaat bilgisi de öğreniyordu. Köy enstitüsünü bitiren bir öğretmen sadece bir ilkokul öğretmeni olmuyor aynı zamanda ziraatçılık, sağlıkçılık, duvarcılık, demircilik, terzilik, balıkçılık, arıcılık, bağcılık ve marangozluk konularını da uygulamalı olarak öğreniyordu. Enstitülerin hepsinin kendisine ait tarım arazileri, atölyeleri vardı. Bu sayede öğretmenler kendi okullarını gittiği köyde köylülerin işbirliği ile inşa ediyor ve devletin okul yapmasına gerek kalmıyordu. Hasanoğlan Köy Enstitüsü, diğer köy enstitülerini kuran köy enstitüsü öğrencileri tarafından inşa edilmişti. Köy enstitülerinden mezun olan öğretmenlere yetiştirildikleri branşa ve gönderilecekleri köye göre 150 parçaya varan alet ve edevat veriliyordu. Öğretmenler bu alet ve edevat ile köylülerin de yardımıyla köy okulunu inşa ediyor ve köylülere hem modern tarım tekniklerini hem de okuma yazmayı ve hatta müzik aletleri çalmayı öğretiyordu.

İşlerin sürekliliğini sağlayabilmek için, günlük, haftalık, aylık ya da mevsimlik gelişme planları yapılmaktaydı. Bunlar, her Enstitünün özelliğine, işlerinin durumuna, öğrencilerinin düzey ve sayısına, öğretmenlerinin özelliklerine, iş araçlarının çeşitlerine, iş alanlarının genişliğine, hayvanlarının cins ve sayılarına göre ayarlanmaktaydı. Her öğrencinin tarım, teknik ve kültür çalışmalarına katılması sağlanmaktaydı. Köy Enstitülerinde eğitim, öğretim yaz aylarında da sürdürülmekteydi. Böylelikle her türlü kopukluk önlenmiş olmaktadır. Bu nedenle, Enstitü işgörenleri, diğer okullarda olduğu gibi iki üç ay tatile çıkmıyorlardı.

1940-1946 arasında köy enstitülerinde 15.000 dönüm tarla tarıma elverişli hale getirilmiş ve üretim yapılmıştı. Aynı dönemde 750.000 yeni fidan dikilmişti. Oluşturulan bağların miktarı ise 1.200 dönümdü. Sulama kanalları oluşturularak enstitü öğrencilerinin uygulamalı eğitim gördüğü çiftliklere sulama suyu öğrenciler tarafından getirilmişti.

Kapatıldığı 1954 yılına kadar Köy enstitülerinde 1308 bayan ve 15,943 erkek olmak üzere toplam 17,341 köy öğretmeni yetiştirmişti. “Köy Enstitüleri, kuruluşundan kapatılışına kadar olan zaman içinde hedeflediği aydınlanmacı ya da modernleşmeyi benimsemiş, üretime yönelik öğretmen tipini yetiştirmeyi başarmıştır” (Başaran, 2006: 82-85, Akt: Özdemir, 2008). Ülkenin her tarafına yayılan öğretmenler bir taraftan okuma yazma öğretir, diğer taraftan doğrudan köylülerin üretim artışına yönelik pratik işlere girişirler. Kısa sürede bu öğretmenlerin gittiği köylerde sosyal faaliyet artar. Köylerde tiyatro bile kurulur, köy kahvelerinde okuma odaları açılır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile başlayan aydınlanma hareketinin en özgün örneği olan Köy Enstitülerinin, başarılı işlevlerinin dünyada da yankı bulduğu söylenebilir. UNESCO'nun temel eğitim ilkelerinden bazıları “yaşam boyu eğitim” ilkesini tamamlayan “öğrenmeyi öğrenmek, yaşamayı öğrenmek, farklılıkları kabul ederek birlikte yaşamayı öğrenmektir.” UNESCO'ca benimsenen bu ilkeler, Köy Enstitülerinde etkin bir şekilde yaşama geçirilmiştir. Enstitülerdeki öğretimin en çağdaş ve anlamlı karakteristiği uygulamaya verilen önem olmuştur. UNESCO başkanı Birleşmiş Milletler'de Köy Enstitüleri ile ilgili birçok belgenin ve dokümanın olduğunu ve örnek gösterildiğini vurgular. Tabii bu büyük projenin çıktıkları olan öğretmenler gittikleri köylerde hemen işe sarılır, köylüleri eğitmeye başlar. Köy Enstitüleri açıldığında zamanın Amerikan hükümetinin hazırladığı istihbarat raporunda "Dikkatli olun Türkler büyük bir eğitim atılımıyla geliyor" denilmektedir. (Ortaş, 2007; Ortaş, 2005; Arayıcı, 2004).

Eğitimbilimci John Dewey: “Son yıllarda hayalimdeki okullar Türkiye’de kurulmaktadır, bunlar Köy Enstitüleri’dir.”; tarihçi Arnold Toynbee: “Köy ile şehir arasına uçurum açmışsınız. Birkaç Köy Enstitüsü’nü ziyaret ettikten sonra anladım ki, bu uçurum Köy Enstitüleri ile düzeltilebilir. Enstitüler, köylü ile şehirli, halk ile aydın arasındaki uçurumu doldurmak için bulunmuş pek maharetli bir çaredir.”, Fredrik W. Fernau da “ Köy Enstitüleri, Kemalist Türkiye’nin kendine özgü ve özgün bir buluşudur.” demiştir (Makal, 1997a, Akt: Kartal, 2008). Türkiye bu sistemden caydıktan sonra da yabancıların bu konuya ilgisi devam etmiştir. Amerika’da olduğu kadar Avrupa’da da izlenen Köy Enstitüleri hareketi, Alman, İngiliz, İsviçreli vb. eğitimciler tarafından ele alınıp tartışılmıştır. Tonguç ve Enstitüleri İsviçre’de yayımlanan “Dünya Eğitim Ansiklopedisi”nde yer almaktadır (Türkoğlu, 2004a: 6).

Bu araştırmanın amacı köy enstitüleri mezunlarının Köy Enstitülerinde, tüm derslerde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın alt problemi ise belirlenen amaca uygun olarak;

1. Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre Köy Enstitülerinde eğitim sürecinde kullanılan yöntemler nelerdir?
2. Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre Köy Enstitülerinde eğitim sürecinde kullanılan yöntemlerin dışında hangi çağdaş uygulamalara yer verilmiştir?

2. YÖNTEM

Araştırmanın alt problemini yanıtlamak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum araştırmasından yararlanılmıştır (Karasar, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2008; Balcı, 2007; Atıl, 1998; Seyidoğlu, 1997). Birden fazla kanıt ve veri kaynağının olduğu durumlarda kullanılan yöntemde amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Durum çalışması olay ya da olgunun derinlemesine incelenmesini sağlar. Bu yöntemde durumlar birbirinden farklı olduğu için sonuçların genellenmesi söz konusu değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 77). Araştırmada birden fazla deneğe ulaşılarak “bütüncül çoklu durum deseni” kullanılmıştır.

2. 1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ege Bölgesinde yaşayan köy enstitüsü mezunu öğretmenler olmaktadır. Ege bölgesinde yaşayan köy enstitüsü mezunlarının sayısına ilişkin bir kayıt elde edilemediğinden bu konuda bir bilgi sunulamamaktadır. Görüşmeler Denizli, İzmir, Muğla, Aydın, Manisa, Isparta, Uşak, Dikili, Çal, Fethiye, Ortaca’da ulaşılabilen Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerle gerçekleştirilmiştir (n=59).Örneklemin belirlenmesinde nitel araştırmada kullanılan, amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan “kartopu örnekleme (zincir örnekleme)” başvurulmuştur. Bu yaklaşım belirlenen probleme ilişkin olarak zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında özellikle etkilidir. Sürec konuyla ilgili kim ya da kimlerle görüşüleceğinin belirlenmesiyle başlar, ilerleyen zamanda elde edilen isimler ya da durumlar tıpkı bir kartopu gibi büyüyerek devam eder. Böylece araştırmacının görüşmesi gereken birey sayısı veya durum sayısı belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 111). Araştırma kapsamında, Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerle yapılan görüşmeler 2008-2011 yılları arasında gerçekleştirilmiştir.

2. 2. Veri Toplama Tekniği

Araştırmada verilerin elde edilmesinde görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Öncelikle görüşmeler için ulaşılan ya da görüşme yapılan köy enstitüsü mezunlarından diğer mezunların iletişim bilgileri alınmıştır. Bu bilgiler ışığında görüşme yapılacak kişilere

ulaşılması, gönüllü olanlarla uygun zaman ve mekan konusunda ortak bir karar alınarak görüşme yerine gidilmiştir. Çekim yapılacak köy enstitüleri mezunları, görüşme öncesinde formda yer alan sorulara ve çekim sürecine ilişkin olarak bilgilendirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular sistematik bir sıra içinde bütün Enstitü mezunlarına aynı şekilde sorulmuş ve böylece çekimler gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kişilerle belirli bilgiler keşfedilmeye çalışılmış, yaklaşık 40 dakika süren görüşmeler video kamera ile kayıt altına alınmıştır. Tüm görüşmeler araştırmacı ve başka bir öğretim üyesi tarafından gerçekleştirilmiştir.

2. 3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada belirlenen alt problemin yanıtlanması amacıyla üç ayrı açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmaya temel olabilecek açık uçlu sorular önceden belirlenerek yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk hali belirlenmiştir. Bu sorulara kişisel bilgilerle ilgili sorular da eklenerek denemelik “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” oluşturulmuştur. Belirlenen açık uçlu sorular alanında uzman sekiz öğretim elemanın incelemesine sunulmuştur. Uzman görüşleri sonrasında form üzerinde gerekli değişiklikler yapılmış ve son şekli verilmiştir. Temelde formda on bir soru yer almaktadır ancak bu araştırma kapsamında yöntem ve tekniklere ilişkin 3 sorudan elde edilen veriler değerlendirilmeye alınmıştır. Görüşmelerde öğretmen yetiştirmede kullanılan yöntemlere ilişkin üç soru köy enstitüsü mezunlarına yöneltilmiştir. Söz konusu sorular şunlardır: 1. Köy enstitülerinde öğretmen yetiştirirken kullanılan yöntemler nelerdir? 2. Köy enstitülerinde formasyon dersleri nasıl işlenirdi? 3. Köy enstitülerinde genel kültür dersleri nasıl işlenirdi?

2. 4. Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırmada birden fazla kişi ile görüşülerek verilere ilişkin bir kanıt zinciri oluşturulmaya çalışılmıştır. Böylece araştırmanın “yapı geçerliliğinin” desteklenmesi sağlanmıştır. Çalışmaya ilişkin güvenirliliğin gerçekleştirilmesi için ise Köy Enstitüleri mezunları ile yapılan görüşmelere ilişkin kamera kayıtları dikkatle izlenmiş ve konuşmalar bilgisayar ortamına yazı olarak aktarılmıştır. Bu sayede yapılan görüşmeler daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilmiştir. Görüşmelerden ortaya çıkan yazılar nitel veri seti olarak değerlendirmeye alınmıştır. Bilgisayar ortamında yer alan yazılar araştırmacı ve başka bir öğretim elemanı tarafından incelenmiş, alt probleme yanıt olabilecek bilgiler belirlenmiştir. Belirlenen bu bilgiler daha sonra karşılaştırılmış ve “Güvenirlik=Görüş Birliği/Görüş Ayrılığı+Görüş Birliği x 100” formülüyle görüş birliği yüzdesi hesaplanmıştır. Görüş birliği yüzdesi, birinci soru için 0,72; ikinci soru için 0,69; üçüncü soru için ise 0,78 olarak tespit edilmiştir.

2. 5. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yapılmış tümevarımcı analizden yararlanılmıştır. Tümevarımcı analiz aşamalarına uygun olarak veriler kodlanmış, kodlar (kavramlar) birbiri ile ilişkilendirilerek temalara ulaşılmış, kodlar ve temalardan yola çıkılarak bulgular tanımlanmış, son olarak da yorumlara yer verilmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan yorumları desteklemek ve katılanların bakış açılarını yansıtmak amacıyla görüşme metinlerinden yapılan alıntılara yer verilmiştir. Ayrıca araştırmanın niteliği gereğince bu alıntuların sonlarına, görüşme yapılan enstitü mezunlarının isimlerinin yazılmasında da bir sakınca görülmemiştir.

Araştırmada kullanılan kısaltmalar: Mezunların adı, (adı-soyadı), yaşı (Y76, Y78, Y81...), kaç yıl öğretmenlik yaptıkları (20 Yıl, 30 Yıl, 27 Yıl...), mezun oldukları Enstitü'nün adı (Gönen Köy Enstitüsü vb.), şu anda yaşadıkları il ya da ilçenin adı (Denizli, Aydın vb.) şeklinde ifade edilmiştir. Örneğin: (Necati Kahraman, Y82, 33 Yıl, Eskişehir-Çifteler Köy Enstitüsü, Denizli) şeklinde ifade edilen bir kısaltma, “Necati Kahraman, 82 yaşında, 33 yıl öğretmenlik yapmış, Çifteler Köy Enstitüsünden mezun, şu anda Denizli’de yaşıyor” anlamına gelmektedir.

3. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerini yanıtlamak amacıyla katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak tespitler yapılmış ve bu tespitler yorumlanmıştır.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde “Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre Köy Enstitülerinde eğitim sürecinde kullanılan yöntemler nelerdir?” şeklinde belirlenen birinci alt problemi yanıtlamak amacıyla Enstitülerde uygulanan çağdaş yöntemler belirlenmiş ve belirlenen yöntemleri destekleyici bir şekilde katılımcıların görüş ve düşünceleri alıntılar halinde sunulmuştur. Bu çalışmada görüşme yapılan katılımcılardan elde edilen veriler ışığında proje tabanlı öğrenme, işbirlikli öğrenme ve drama yöntemlerine ilişkin olarak önemli bulgular elde edilmiştir. Belirlenen yöntemlerin Enstitülerdeki kullanım şekline ilişkin alıntılar ve bunların yorumları aşağıda sunulmaktadır.

3. 2. Proje Tabanlı Öğrenme Yöntemi

“Proje tekniği, bir sorunun çözümünü kurgulama, planlama, uygulama ve sonucu gözlemleyip sunmadır” (Sönmez, 2008: 121). Proje tabanlı öğrenme, öğrenci etkinliğini ön plana çıkaran çeşitli konuları planlamaya yönelik çalışmalardır. Köy Enstitülerinde proje çalışmalarına yer verilmiştir (Bilir, 2008). “Jean Jaque Rousseau'nun çocuğa anlayamayacağı şeylerin öğretilmemesi gerektiği, dolaylı olarak kitaplardansa, doğrudan doğruya temaslarının öğrenmelerinin daha doğru olacağı düşüncesi Köy Enstitülerinde iş içinde ve kendi kendine çalışma olarak kendini göstermiştir. Pestalozzi'ye göre ele, gerçeğe ve kafaya aynı önem verilmelidir. Eğitim bireyi yetiştirme yoluyla topluma hizmet etmelidir. Çocuğun gelişimini inceleyerek öğretim metotlarını ona uydurmak gerektiği görüşüne uygun olarak Köy Enstitülerinde en canlı öğretim metotları ve yöntemleri uygulanmıştır. Herbart'a göre eğitimin amacı çocuğun mevcut sosyal düzene uyumudur. Önemli olan kişinin yalnızca bilgi edinmesi ve zihni yönden gelişmesi değil aynı zamanda karakter ve sosyal ahlak yönünden de gelişmesidir, düşüncesi Köy Enstitülerinde çevreye uygunluk, doğaya uygunluk düşüncesi ile yansımıştır. Demokratik ve kendi kendine yönetim geliştirilerek bu okullar, karakterli, idealist, bağımsız, düşünebilen, çalışkan ve yaratıcı insanlar yetiştirmeyi amaçlamışlardır. John Dewey'in yaparak yaşayarak eğitim, hayata hazırlık değil fakat hayatın kendisidir, ilkesi Köy Enstitülerinin can damarını oluşturmuş, iş içinde, uygulamaya içinde öğrenme temel alınarak her köy enstitüsü arazileri, çiftlikleri, atölyeleri ile örnek bir köy modeli haline getirilmiştir. Bütün bu uygulamalar günümüzde de hala uygulanan zihinleri belli bilgilerle doldurmaktan başka işe yaramayan, uygulamaya

dayanmayan eğitime son vererek, öğrencinin iş ve uygulama içinde öğrendiği, birlikte ürettiği ve paylaştığı bir eğitime yerini bırakmıştır” (Aykaç, 2000: 12).

“Enstitülerde, derslerin işlenişinde, öğrencinin öğretmen rehberliğinde bireysel etkinlik, ekip çalışması, araştırma, deneme, gözlem, sonuç çıkarma, bulguları rapor ya da sözlü belirtme, yazılı ve canlı kaynaklara başvurma gibi çalışmalar uygulanmıştır” (Özyüksel Ersil, 2007: 31). Enstitülerde teorik ve pratik eğitim birlikte alınmış, yalnız temel dersler değil, yaşama dair bütün konular bir bütünlük içinde işlenmiştir (Ortaş, 2005). Konuya ilişkin olarak katılımcılar şunları söylemiştir:

“Bir kere ezberci yöntem değildi. Tamamen uygulamaya dayanan, araştırmaya dayanan bir yöntem kullanılıyordu. Orada çocuğa hiçbir şey empoze de edilmiyor. Sadece projeler ortaya konuyor. Bu projeler üzerinde tartışmalar yapılıyor. Bu projelerin amaçları belirleniyor ve bunların nasıl gerçekleştirilebileceği üzerinde çocuklardan fikirler ve görüşler alınıyor. Ve varılan sonuçlara göre projenin uygulanmasına geçiliyor. Yani proje sadece öğretmenlerin veya bir programın empoze ettiği ya da sunduğu yapmak zorunda bıraktığı şey değil, çocuklar beraber geliştirilmiş ve oranın ihtiyacından doğmuş programlar bunlar [*Kadir Özdemir, Y76, 26 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Isparta*]”

“Kullanılan yöntemler uygulama esaslıydı. Zirai açıdan rehber olacağı düşünülen, yaparak ve yaşayarak öğrenme bu kadar söyleyebilirim. Uygulama bahçesinde sebze yetiştirme, bunları çapalama öğretmen bunların hepsini bildiği için öğrencilere gösterirdi. Böyle pratik bilgiler, yaparak ve yaşayarak öğrenme... [*Bahattin Uyar, Y77, Kızıl Çullu Köy Enstitüsü, Muğla*]”

“Yaparak ve yaşayarak öğretim, uygulamalı eğitim vardı. Sadece ezbere dayalı, teoriye dayalı bir eğitim değildi. Her hali ile köy enstitülerindeki eğitim bir yaşama dayalıydı. Okulda ben hizmetli göremezdim [*Dursun Tuncer, Y73, 10 Yıl, Ortaklar Köy Enstitüsü, Aydın*]”

“Köy enstitülerinde öğretmen yetiştirilirken kullanılan yöntemler; bir defa yönetim öğrenci merkezliydi. Öğrenciler okulun her türlü işine karışıyorlardı. Uzaktan kumandalı olarak okul yönetimi bizi izliyorlardı [*Yusuf Büyükköban, Y82, 31 Yıl, Aksu Köy Enstitüsü, Aydın*]”

“Hem teorik olarak hem de uygulamasını yapar. Bir tarım dersine girdiği zaman “ağaç nasıl yetiştirilir” teorik olarak, onun bizzat çukurunu açarak, gübresini vererek, dikimini yaparak yani uygulayarak ağacın yetişmesini ve ağacın yaşamasını, devamlılığını sağlar. Kontrolünü yapar yani; bu ağaç tuttu mu, budama zamanı geldi mi, meyve verir mi gibi bu süreci takip eder [*İbrahim Baldan, Y71, 30 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli*]”

“Yalnız şu vardı derste; uygulamalıydı. Ben kendi okulumda kız olsun erkek olsun aşı yapmayan, ağaca aşı yapamayan güzelce bir insan yoku [*Halil Karaçalık, Y81, 25 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli*]”

“Daha ziyade köye göre yetiştirirdi. Köyün şartlarına uygun bir şekilde. Yapılan işleri öğretirlerdi. Biz öğrendiğimiz şeyleri yaparak yaşayarak öğrenirdik [*Hasan Özdemir, Y85, 32 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Isparta*]”

“Fakat deneme ile yapılacak dersleri, o işleri yaparak yapardık. Mesela süttan yoğurt yapılacak. Sütü kaynatır, mayasını çalar, üstünü karıştırır yoğurdumuzu kendimiz yapardık. Böyle kitap okuyarak derste anlatmazdık çocuklara. Onu çocukları tatbikat halinde gösteririz, yoğurdu yaparız, çocukta görür nasıl yapıldığını. Yağ nasıl yapılır, bal nasıl çıkarılır. Arılarımız vardı okulda, ineklerimiz vardı, ineklerin sağılması... Hepsini çocuklarımıza gösteriyorduk. Biz kendimiz öğrendik onlara öyle öğrettik [*Fatma Zehra Özgen, Y83, 29 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Isparta*]”

Alıntılarda görüldüğü gibi Köy Enstitülerinde çalışmalar genel itibarıyla proje çalışmasına uygun bir şekilde yaşam ve öğrenme arasında bir bağ kurmaya dayalıdır. Öğrenme bir yaşama biçimi haline getirilmiştir. Çalışmalar doğal koşullar içerisinde yaşamın bir parçası olarak gerçekleştirilirken, öğretmenler rehber konumundadır. Öğrenci çalışmalara etkin bir şekilde katılmakta, öğrenme sorumluluğunu kendisi taşımaktadır. Proje tabanlı öğrenme ya da Tonguç’un değimiyle iş içerisinde eğitim sayesinde Enstitülerde araştırmacı, yaratıcı, üretici, problem çözücü ve kendine güvenen bireyler yetiştirilmiştir.

1943 tarihli Köy Enstitüleri Öğretim Programı’nın hazırlanışı belirli bir görüşe dayanmaktadır. Bu görüşün temelinde "üretim içinde eğitim ve öğretim", "beceriye ve işe dayalı eğitim", "gerçekçilikten kaynaklanan eğitim" gibi ifadeler yer almaktadır. Programda kendisini kuvvetli biçimde gösteren özelliklerden birisi de, öğrenme ortamının sadece sınıf, laboratuvar veya işlik duvarlarının dar sınırlar içinde düşünülmemiş olmasıdır. Çeşitli derslerin işlenişinde yapılan açıklamalar ve verilen direktifler açıkça göstermektedir ki enstitülerde yapılacak eğitim ve öğretim çalışmaları için tasarlanan öğrenme ortamı okulu kuşatan tüm çevreyi kapsamalıdır (Oğuzkan, 2011, Demircan ve İnandı, 2008; Taşkaya ve Akbaşlı, 2008).

3. 2. Drama Yöntemi

Drama, doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman soyut bir kavramı ya da davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği süreçlerde anlamlandırılması, canlandırılmasıdır. Drama ortamında birey, kendini özgürce ifade edebilir, yargılanma, eleştirilme, suçlanma korkusu yoktur. Kendini değişik rollerle ortaya koyarken değişik ilişkileri, insan hareketlerini ve özelliklerini detaylı olarak planlar. Birey, yeni ilişkiler oluşturup geliştirirken aynı zamanda estetik ve sosyal yönden de deneyimler kazanır (San, 1991a; San, 1991b).

Türkiye’de drama eğitimine yönelik çalışmalar, Cumhuriyet’in kuruluşunun ardından 1926 yılında ilkökul programlarında “dramatizasyon” kavramıyla kendini göstermiş ve ardından Köy Enstitüleri’nde drama benzeri etkinliklere yer verilmiştir. Köy enstitülerinde de drama uygulamalarına benzer çalışmaların yapıldığı ve okul temsilleri verildiği bunların eğitimlerinin yapıldığı görülmektedir (Başçı & Gündoğdu, 2011; Bilir, 2008; Ünal, 2004). Ülkemizde çeşitli temsiller ve piyeslerin eğitim programına alınarak uygulanışı ilk köy Enstitüleri zamanına rastlamaktadır. Özellikle 1985 yılından itibaren yaratıcı drama, eğitici drama, eğitsel drama, eğitimde drama ve drama isimleriyle eğitim çevrelerinde oldukça benimsenen drama ilk kez Köy Enstitüleri sisteminde uygulanmıştır. Enstitü öğrencileri, açık hava tiyatrosunda kendi oyunları ile dünya klasiklerini köylüye ve Enstitü toplumuna sunmuşlardır (Makal, 2011; Arslan, 2004; Başaran, 1974, Akt: Ülkü, 2008). “Enstitülerdeki birçok temsil

faaliyetinin doğrudan doğruya eğitimsel fonksiyonu vardı. Bunlar bazen hazırlıklı bazen de hazırlıksız olurdu” (Krby, 2012: 268). “Enstitülerde okul içinde ve okul dışında açık havada oynanan temsillerden, çocuklara uygun tiyatrolardan yararlanılmıştır” (Kurtuluş, 2004: 49).

Drama uygulamalarında yazılı bir metne bağlı kalınmadan ve başkaları tarafından belirlenmiş roller alınmadan doğaçlamalar yapılır. Köy Enstitülerinde bu uygulamaların yapıldığı görülmektedir. “Bu uygulamayı bir Köy Enstitüsü şöyle anlatmaktadır: Hazır oyun ezberlemeye kalkmaz, uzun boylu hazırlanmazdık. Kadın kılığına girmek için battaniyeye sarınır ortaya çıkarırdık. Giysilerimize başkalık vermek için şapkamızı, ceketimizi ters çevirirdik. Öğretmenin rehberliğine bile gerek kalmadan hazırlanırdık... Konuları arkadaşlarla toplanıp kendimiz bulurduk...” (Özsoy, 2004). Konuya ilişkin olarak şu alıntılar yapılmıştır:

“Her sınıf bir defa ayda bir temsil hazırlardı ve o temsilde bütün okulumuzda oynardı ve dolayısıyla her çocuk becerilerini orada sergileme, topluma anlatma fırsatı bulurdu. Bu çocuğun girişkenliğinde, atılımında çok etkili roller oynuyordu tabi. [*Kadir ÖZDEMİR, Y76, 26 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Isparta*]”

“Cumartesi akşamları eğlence geceleri düzenlenirdi... Ortaoyunları oynardık. Bazen piyesler hazırlardık. Onları gösterirdik. Eğlence gecelerine okul idaresi, öğretmenler, müdür eşleri olanlar eşleriyle katılırlardı, ilgi gösterirlerdi. Bu da bizim temsil yeteneğimizin gelişmesine, birbirimizle kaynaşmamızda etkili oldu. [*Necati KIYAK, Y84, 26 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Isparta*]”

“Sonra temsiller yapardık. Bayağı komediler yapardık. Tiyatrolar yapardık. Hakikatten biz cumartesi günleri bol bol eğlenir, bol bol oyunlar oynardık. Moralimiz orada yükselir, bütün sıkıntılarımızı atardık [*Hasan Fehmi Poyrazoğlu, Y83, 30 Yıl, Antalya Aksu Köy Enstitüsü, Aydın*]”

“Her hafta cumartesi günleri bir sınıf eğlence gurubu olarak eğlence düzenler. O hazırladıkları şarkılar, türküler, dramatizelerle bizi eğlendirirdi. [*Müstecap HAMURTEKİN, Y84, 32 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Çal-Denizli*]”

Son yıllarda eğitimin her kademesinde uygulanan, çağdaş eğitim yöntemlerinde birisi, sanat eğitimi aracı ve bir disiplin olarak kabul edilen drama, Köy Enstitülerinde kurallarına kısmen riayet edilerek de olsa uygulanmıştır.

3. 3. İşbirlikli Öğrenme Yöntemi

İşbirlikli öğrenme öğrencilerin kendi ve diğer öğrencilerin öğrenmelerini en yüksek düzeye çıkarmak için birlikte çalışmayı sağlayan, küçük grupların öğretimsel kullanımını (Johnson, Johnson ve Holubec, 1994). “İnsanlık tarihi kadar eski olan işbirlikli öğrenme yöntemini Türkiye’ ye birçok öğretmen, gerçek anlamda işbirlikli öğrenme şeklinde yapılandırmadan ve adını işbirlikli öğrenme diye adlandırmadan bu yöntemi kullanmış olabilir. Çünkü Köy Enstitülerinde ve birleştirilmiş sınıflarda üst sınıftaki öğrencilerin alt sınıftaki öğrencilere yardımcı oldukları kaydedilmektedir” (Açıkgöz, 1992: 1). Tarım alanında, ışikte, derslikte, nöbette, yemekhanede, yatakhane, temizlikte, eğlence işler, kolektif bir bilinçle yönetilirdi. Kız ve erkek öğrencilerin birlikte görev yapması ise tam bir demokrasi örneği idi (Özer, 2004).

Halk arasında yaşayan imece geleneği, Enstitülerde bir eğitim yöntemi durumuna getirilmiştir. Enstitülerin kapsamına giren köylere köy okulu, çamaşırık vb. işlerin yapımı için ekipler yollandığı gibi enstitüler birbirine de ekip yollarlardı (Makal, 2011). “Bir binanın ya da bir tarım işinin ivedilikle bitirilmesi gerekince, diğer kollarındaki öğrenciler de yardıma giderdi” (Yücel, 2004: 60). Araştırma kapsamında görüşme yapılan katılımcılardan bazıları işbirliği içinde çalışma konusunda şunları söylemektedir.

“Köy enstitülerindeki yaşam, aynı köy hayatı gibiydi. Birlikte çalışıyorduk. En iyisi de köyde uygulanan imece sistemi uygulanıyordu. Yardımlaşarak her işi beraber yapıyorduk [*Halil Vural, Y81,32 Yıl, Ortaklar Köy Enstitüsü, İzmir*]”

“Şimdi bizim zaten hep uygulamalıydı derslerimiz. Okulları hep birlikte biz yaptık [*Müstecap Hamurtekin, Y84, 32 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Çal- Denizli*]”

“Her öğrenci grup grup çalışırdı. Her sınıf grup grup çalışırdı. Grubun birisi marangozlukta, birisi demircilikte, birisi yapıcılıkta, birisi tarım-ziraatta çalışırdı [*Hasan Ali Susar, Y84,26 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli*]”

“Bizi öğreten öğretmenlerle birlikte çalışırdık. Birlikte yerdik birlikte içerdik. Yaptığımız işleri birlikte tartışırdık [*Şaban Oymak, Y77,32 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli*]”

“... Arkadaşlarla beraber inşaatta çalıştık. Taş taşıyorduk, harç çekiyorduk. Girdiğimiz binanın sıvasını biz yaptık [*Mürüvvet Mercimek, Y84, 30 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Isparta*]”

Alıntılardan da anlaşılacağı gibi Enstitülerde, birlikte başarma, arkadaşlarının başarısına ortak olma ruhu vardı. Çalışmalar esnasında öğrenciler arasında rekabet olmadığı gibi, başarı ya da başarısızlık herkes tarafından paylaşılmaktaydı. İşbirlikli öğrenmede “olumlu bağımlılık” olarak nitelendirilen; bireyin başarısının gruba, grubun başarısının bireye ait olduğu anlayışı hakimdi. Çalışmalara bütün öğrenciler, kız erkek, başarılı başarısız gibi ayırım yapılmadan heterojen bir şekilde, hep birlikte katılırdı. Yapılandırılmış bir öğrenme yöntemi gibi olmasa da, kolektif öğrenme bilincinin olması açısından Enstitülerdeki çalışmalar işbirlikli öğrenme olarak nitelendirilebilir.

3. 4. Araştırmanın İkinci Alt problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi “Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenlerin görüşlerine göre Köy Enstitülerinde eğitim sürecinde kullanılan yöntemlerin dışında hangi çağdaş uygulamalara yer verilmiştir?” şeklinde belirlenmiştir. Yapılan görüşmeler içerik analizine tabi tutularak Enstitülerde gerçekleştirilen çağdaş uygulamalar tespit edilmiştir. Belirlenen çağdaş uygulamalara ilişkin araştırmacı tarafından yorumlar yapılmış ve bu yorumları destekleyici alıntılara yer verilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilere göre Enstitülerde çoklu zekâ alanlarının geliştirilmesi, okuduğunu anlama stratejilerinin kullanımı ve teorik derslerin öğrenci katılımı ile işlendiği yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

3. 5. Çoklu Zekâ Alanlarının Geliştirilmesine İlişkin Uygulamalar

Çoklu Zeka Kuramına göre insan beyni farklı zeka alanlarından oluşmaktadır ve bu zeka alanları geliştirilebilir. Çocuğun çevresi, karşılaştığı materyaller ve günlük fırsatlar zekanın gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Gardner, 1993). Günümüzde zeka kavramı bireyde varolan bir potansiyel ve değer olarak kabul edilmektedir.

Enstitülerde sanatın her dalında — müzik, tiyatro, halk oyunları, resim-iş, şiir, yazma ve okuma, yazın kitaplarını okuyup özetleme, güzel ve etkili konuşma, el işleri, yontuculuk, çeşitli spor etkinliklerinin — daha ilk yıllardan başlayarak özenle ve ısrarla teşvik edildiği görülür. Her öğrencinin yeteneği ve ilgi alanı dikkatle izlenerek gelişmeleri sağlanır. Yüksek Köy Enstitüsünün “Güzel Sanatlar”, “Yapı ve El Sanatları” kolları ise doğrudan doğruya sanatla ilgilidir. Köy Enstitülerinde okuyan öğrenciler arasında yeteneklerini ortaya koyanlar Yüksek Köy Enstitülerinde yeteneklerini daha da geliştirmeye olanaklarına kavuşurlar (Ülkü, 2008; Özyüksel Ersil, 2007; Kocabaş, 2004). Köy Enstitüleri’nin temel esprisini, bu eğitim modelinin kişinin kendi farkına varılabilirliğini kazandırmasıdır. Öğrenciler anlıyor, düşünüyor, sorguluyor, üretiyor ve yaptığı işin verdiği mutluluk ile yaşamına anlam katabiliyordu. Köy enstitülerinde öğrenciler iş eğitimi içinde yetişirken müzik, folklor, milli oyunlar, sanat öğrenimi, kültürel çalışmalar ve kitap okuma alışkanlığını da iyice kavramıştır. Bu alanlarda günümüzde görülen örgütlenme ve yaygınlığın temeli Köy Enstitülerinde atılmıştır (Gedikoğlu, 2006; Kartal, 2008). Tonguç’a göre öğrencilere araç kullandırmaktan ve iş tekniklerini öğretmekten amaç, onları yalnızca becerikli yapmak değildir. Amaçlardan biri, onların bu yolla modern sanat eserlerini, eşyaları yaparak tanımaya, modern sanatla tanışıp uygarlığa özlem duymaya yönelmesini sağlamaktır. Çünkü içinde sanat, estetik, teknik ve üretim olan bu alan uygarlığın abecesidir (Oktay, 2011). Konuya ilişkin olarak örnek verilebilecek alıntılardan bazıları şunlardır:

“Bizi hayata alıştırdılar. Yani bizim şu mandolinimiz okullarımızın bir simgesiydi. Onsuz ders yapılamazdı. Oyunsuz ders olmazdı. Muhakkak her gün akşamları bir eğlence, bir mandolin çalışması bir şeyler olurdu. Öğretmen de hatta müdürümüz çocuklar matematiği yetiştirebilirsin, diğer dersleri çalışıp kazanabilirsin ama bir enstrüman çalmayı ihmal etmeyin (derlerdi)... [Yusuf Gülmez, Y82, 27 Yıl, Savaştepe Köy Enstitüsü, Uşak]”
“Dolayısıyla resimde ilerlemek isteyen, müzikte ilerlemek isteyen başka sanatlarda ilerlemek isteyenlere imkân sağlıyorlardı. Ve iş eğitimi dediğimiz iş ilkeleriyle problemlerimizi çözmek için öğreniyorduk. Dolayısıyla her öğrencinin yeteneklerine, özverilerine, ilgilerine uygun olan ortamlar vardı. Ve demin bahsettiğim çoklu teorilerle bugün ortaya konulan zekâ özelliklerinin hepsi hemen hemen öğrencilerle gelişme sağlıyordu. Yıllarca evvel 40-45, 50 sene önce mezun olanların hala yankıları devam etmektedir. Onların içerisinde işe yaramayan yoktur. Mutlaka elleri, kafaları eğitilmiştir. Sorunları çözümler bulacak şekilde yetiştirilmiştir. Biz bunun sonradan farkına vardık, mezun olduktan sonra [Hüseyin Beşer, Y80, 27Yıl, Savaştepe Köy Enstitüsü, İzmir]”
“Köy enstitülerinde uygulamaya çok önem verilir, araştırmacılığa çok önem verilir, bireyselliğe, çocuğun bireysel olarak yetişmesine önem verilir. El becerilerini gelişmesi sağlanır. [İbrahim Baldan, Y71,30 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Denizli]”

Köy Enstitülerinde her bir öğrenci ilgi duyduğu yeteneği olan bir beceri alanına yönlendirilmiştir. Sistem insan beynini, ellerini vücudunu aynı anda geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu sistemde mezun olan insanların üretici olma duygu ve düşüncelerinin özgüvenleri ve yaşama bağlılıkları üzerinde çalışmaya değer niteliktedir. Erken dönemde, küçücük de olsa bir şeyler yapabilmek düşüncesi öğrencilere aşılanmıştır. Çoklu zeka alanlarının etkin hale getirilmesi denilebilecek bu çalışmalar öğrencilerin yeteneklerini keşfetmesini sağlamıştır (Ortaş, 2011). Enstitülerde “öncelikle çocukların eğilimi güzeldir” anlayışı hakimdir (Türkoğlu, 2004b: 46).

3.6. Okuduğunu Anlama Stratejileri

Son yıllarda yapılan araştırmalar etkili ve iyi okuyucuların etkin bir şekilde okuyabilmek ve bunu sürdürebilmek için okuma öncesinde, okuma sırasında ve okuma sonrasında birtakım zihinsel etkinlikler kullanarak “yapılandırıcı bir süreç” geçirdiğini ortaya koymaktadır (Allen, 2003). Bunlara okuduğunu anlama stratejileri denilmektedir. Etkili okuyucular, kapsamlı bir metni anlamayı kolaylaştıran bilişüstü ve biliş stratejileri ustalıkla kullanılmaktadır. “Biliş stratejiler, metni anlama olasılığını arttırmak için kullanılan tekrar okuma, önceki bilgileri harekete geçirme, okuma hızını ayarlama gibi zihinsel ve davranışsal etkinlikler olarak tanımlanabilir” (Van Den Broek ve Kremer, 2000’den aktaran; Keer, 2005: 32). “Bilişüstü stratejiler, okuma ürününe ve sürecine odaklayan, kendini denetleme (self-regulating), kendini izleme (self-monitoring) stratejileridir. Bu stratejiler, öğrencinin kendi öğrenmesini kontrol etmesine izin veren, başka bir deyişle “düşündüğü üzerinde düşündüren (thinking about thinking)” etkinliklerdir (Oxford, 1990’dan aktaran; Allen, 2003: 322). Enstitülerde öğrencilerin, biliş ve bilişüstü stratejileri kullanmaya teşvik edildiği ve bu yolla okuduğunu anlama becerilerinin geliştirildiği görülmektedir. Örneğin okuma sonrasında usta okuyucular tarafından gerçekleştirilen ve bilişüstü stratejilerden birisi olan sentez yapma stratejisine ilişkin olarak şu örnek verilebilir. Bilindiği gibi sentez yapma stratejisinde okuyucular henüz öğrenilen bilginin etkisiyle özgün bir düşünce, farklı düşünme yolları oluşturur ve önceki bilgilerini değiştirebilir. Bu stratejiyi etkili bir şekilde kullanan okuyucu öğrendiklerini uygulama konusunda da daha başarılıdır. “Çalışkan’ın (2001) belirttiği üzere okunan kitaplar üzerinde tartışmalar yapılır, çıkarılan dersler tahtaya bir bir sıralanırdı. Örneğin; Robinson’un ıssız adada yalnız başına yaşaması öğrenciler arasında tartışılmış ve çıkarılan sonuçlar şöylece sıralanmıştır: Kişi içinde bulunduğu zor durumdan korkmamalı. Yalnız başına yaşamak zorunda kaldığında gönül gücü kırılmamalı” (Akt: Susar Kırmızı, 2004).

Köy Enstitülerinde yetişenler zamanla düşünsel anlamda eser vermeye başlamışlardır. Mahmut Makal’ın kitabı *Bizim Köy*, köy gerçeğini ilk kez tüm çıplaklığı ile dile getirerek Türk düşün yaşamına girmiştir. Şiir, hikaye ve romanlarında köy sorunlarını işleyen bu yazarlar, sosyal, kültürel ve siyasal etkinlikler de göstererek köy insanının dünyası için bilinç yaratmışlardır (Kartal, 2008; Şahhüseyinoğlu, 2007). Köy Enstitülerinin köyden alıp yetiştirdiği ve köylere gönderdiği eğitimcilerle önemli bir eğitim atılımı başlatılmış, bununla birlikte köy edebiyatı denilen bereketli bir çığır açılmıştır. Bu dönem yazarları ile roman, o dönemde ülkenin ağırlıklı nüfusunu oluşturan köylülüğe yönelmiştir. Bu eğitim atılımı ile birlikte edebiyatın halkın gerçeğiyle buluştuğunu ve taşrada okuma alışkanlığı oluşmaya başlanmıştır.

Köy enstitülerinde kültürel uygulamaların özü okuma alışkanlığını kazandırmaya dayanmaktaydı. Haftanın her günü, akşamları bir saat okumaya ayrılmıştı. Her öğrenci yılda en azından 25–30 kitap okumaktaydı. Ayrıca öğretmen adayı gideceği köyün,

bölgenin yaşamını araştırmanın, yazmanın yöntemlerini öğreniyordu. Bu amaçla yetişmiş olan öğretmenlerin çoğunluğu yazar, araştırmacı, sanat alanında etkili olmuştur. Ürettikleri eserleriyle ülkenin kültür haritasını belirlemişlerdir (İncesu, 2007; Susar Kırmızı, 2004). Hafta sonlarında serbest konuşma, tartışma ve ortak okuma saatleri vardı. Bazı akşamlar ya da sabahlar, edebiyat saatleri düzenlenirdi. Bu saatlerde yeni çıkan kitap ve dergiler tanıtılır, gerekirse o dergi ve kitaplardan seçme öyküler, yazılar okunurdu. Enstitülerde, yeni çevrilip basılan klasikler harıl harıl okunurdu (Makal, 2011). Konuya ilişkin olarak elde edilen alıntılardan bazıları şunlardır:

“Türkçe öğretmenimiz vardı mesela o bizlere klasikleri okuturdu. Klasiklerden hangimizi kaldıracağı belli olmazdı. Klasik okumak zorundaydık. Geldiğinde bir kişiyi kaldırırdı. Beş, on dakika o kitabın özetini anlatmamızı isterdi. [*Burhanettin Aydın, Y77, Arifiye Köy Enstitüsü, Manisa*]”

“Köy enstitüleri kapatılırken (müfettişler) geliyordu okula. Müfettişler şunu söylüyordu: “Biz herhangi bir şey bulamadık, ama bakıyoruz bütün öğrencilerin elinde kitap var, çok okuyorlar” deniliyordu. Bizde bir öğrenci yılda en az 35-30 kitap okuyorduk. Hatta 150-200 kitap okuyan arkadaşlarımız vardı. Bu okumamızdan dolayı gocundular. Köy enstitüleri kapatıldıktan sonra kütüphaneler yok edildi. Böyle bir dönem yaşadık [*Suphi Tuncer, Y71, 29 Yıl, Aksu Köy Enstitüsü, Ortaca*]”

“Her gün sabahları okuma saatimiz vardı kırk beş dakika yemekten sonra dersten önce. Her gün herkes kırk beş dakika serbest okur, kültür kitapları, klasik, roman ne okursa okusun. Bir de her gün yirmi dakika bir kitap tanıtma, sırayla her gün yirmi dakikada arkadaşlar bir programa göre... Sabahları. Akşam mütalaası ayrı sabah okuma saatimiz vardı bizim kırk beş dakika okuma on beş dakika da değerlendirme. Yani okuduklarımızı anlatırma. Herkes okuduğunu kalkardı açıklardı. Tartışılırdı, irdelenirdi yani okuduğumuz her kitap böyle tartışmaya sokulurdu [*Avni Aytan, Y76, 35 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Ankara*]”

“Her öğrenci yılda yirmi, yirmi beş kitap okuyarak özetleyerek öğretmenine göstermek zorundaydı. Veya sınıflarda serbest okuma saatlerinde bunları öğrenciler birbirlerine aktarmak durumundaydı [*Yusuf Büyükköban, Y82, 31 Yıl, Aksu Köy Enstitüsü, Aydın*]”

Enstitüler, duvar ören, tarım yapan, marangozluk, demircilik yapan, aynı zamanda dünya klasiklerini okuyup, yorumlayan okumayı bir yaşam biçimi olarak benimseyen insanlar yetiştirmiştir. Köy Enstitüleri, okumaya verilen önem sayesinde Talip Apaydın, Fakir Baykurt, Mehmet Başaran, Osman Şahin, Adnan Binyazar, Hasan Kiyafet, Behzat Ay, Mahmut Makal, Osman Bolulu, Kemal Burkay, Emin Özdemir, Ümit Kaftancıoğlu, Osman Nuri Poyrazoğlu, Dursun Akçam gibi isimler yetiştirmiştir. Bu yazarlar edebiyatın çeşitli alanlarında eserler verirken, köyün gerçeklerini dile getirmişlerdir.

3. 7. Teorik derslerin öğrencinin katılımı ve tartışma ile işlenmesi

Enstitülerde öğrenilenler hiçbir zaman teoride kalmamış, “beyin işler el üretir” anlayışı içerisinde uygulama çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Ziraat, yapıcılık, hayvancılık, kümes hayvancılığı, arıcılık gibi işler okulun uygulama sahalarında iş üzerinde öğretilmiştir. Matematik geometri gibi dersler ölçme hesaplama çalışmaları ile yine hayata geçirilirken coğrafya ve tarih gibi derslere konuya bağlı olarak gezi yerlerine gidilerek işlenmiştir. Sanat derslerinde de durum aynıdır (Aysal, 2005; Gökçora, 2007; Oğuzkan, 1990). Uygulanacak öğretim programlarının fazla ve ezberle bilgiye yer vermeden yaşama ve mesleklere uygun olarak hazırlandığı; öğretimde özellikle iş pedagojisine yer verildiği görülmektedir. Köy Enstitülerinde uygulanan eğitim ve öğretim yöntemi, “örgençiyi merkeze” koymuş ve onun etkin kılınmasını temel almıştır. Ekip çalışmaları ve bireysel etkinlikler, öğrenci kişiliğinin geliştirilmesi açısından vazgeçilmez koşul olmuştur (Esen, 2007; Özyüksel Ersil, 2007).

Yüksek Köy Enstitüsünde çalışan tarih öğretmeni Ali Yılmaz başka bir okulda görevlendirilir. Ancak sınıfta öğretmenleri olmadığı halde öğrenciler, kaynaklardan sıkı bir şekilde hazırlanmış, konuyu tartışmaktadırlar. Bir süre sonra sınıfın kapısı açılır, yeni atanmış olan bayan öğretmen sınıfa girer. Herkesi yerine oturup, sınıf susturur. Başlar anlatmaya ve 15 dakikada konuyu bitirir. Öğrenciler Enstitüde derslerin böyle işlenmediğini söylerler. Dahası, böyle tarih dersi işlenmeyeceğini belirtirler. Bunun üzerine öğretmen ağlayarak müdürün odasına gider. Müdür öğretmeni sakinleştirir ve Enstitüde derslerin öğrencilerin doğrudan katılımı, tartışmasıyla işlendiğini, kaynaklardan yapılan araştırmalarla beslendiğini, öğretmenin uyarıcı ve tamamlayıcı bir işlevinin olduğu söyler. Bayan öğretmen yıllara sonra “ben Enstitülerde öğretmenliği öğrendim” der (Pazar, 2004). Teorik derslerin işlenişine ilişkin olarak katılımcılardan yapılan alıntılar şunlardır:

“Yani biz matematiği sınıfta tahta başında değil, arazide uygulayarak işlerdik. Mesela şimdiki bazı öğrencilere soruyoruz, metre nedir oğlum diye? Metrenin uzunluğunu farklı bir şekilde gösteriyor. Çünkü hayatında metre görmemiş. Biz metre ile metrenin yaptığı işi, uzunluğu, mesafeyi metreyle, kilometreyi ne var ne yok. İşte köy enstitülerinin özelliği burada... Bizdeki eğitim yaşayarak, yaparak, görerek uygulamaydı. Her sahada da aynıydı. Tarihte de aynıydı. Biz mesela birçok tarihi binaları, Efes’i dolaştık ve onlara ait bilgi topladık, doktora yaptık ve tarihi biz sınıfta ders olarak değil. Mesela öğretmen bana İzmir’in tarihini araştırıp, hazırlayıp arkadaşlarına anlatacağın dedi. Ben üç ay İzmir milli kütüphaneye gittim, İzmir’in birçok dokümanını buldum ve onları kitap haline getirdim. İşte bizim tarih anlayışımız buydu ve bunlar bize kalıcı izli oldu. Bak benim yaşım 85, ben beş sene içinde aldığım eğitimi hala yaşıyorum [*İlyas Kalaycı, Y85, 29 Yıl, Kızılcıllu Köy Enstitüsü, Dikili*]”

“Ben İzmir Kızılcıllu Köy Enstitüsü’nde okurken tarih dersimiz vardı. Tarih konuları tüm öğrencilere gruplar halinde dağıtılıyor ve hazırlık yapılmaları isteniyordu öğrencilerden. Bu hazırlıklar aktarıyor sınıfta ve sınıf çok canlı şekilde konuları öğreniyordu. Birisinde o dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel geldi sınıfımıza tarih dersinde. Kendisinin büyük kitaplığı vardı. Ansiklopedileri dururdu orada. Arkadaşlar okuyanlar bilirler. Şöyle kendisini dayadı o kitaplığa doğru, yapın bakalım dersinizi dedi. Ama sınıf ayakta çok hareketli, konular anlatıldı. Çocuklara eleştiriler getirdiler. Dedi ki; “Ben Fransa’da görev yaptım. Oradaki okulları gördüm. Orada derslerin bu canlılıkla bu yöntemler uygulandığını gördüm. Çok çok mutlu oldum bu çalışmadan” diye bizi takdir etti. Uygulamalar çok fazlaydı [*Süleyman Koyuncu, Y85, 33 Yıl, Kızılcıllu Köy Enstitüsü, İzmir*]”

“Biz dersi yaparak öğrendik. Öyle hadi öğretmen gelip de kürsüye çıkıp da anlatıp tamam ben görevimi yaptım demezdi. Ne yapılıcaksa; sinemamız var, projeksiyonumuz var, aletlerimiz var. Yani biz laf ile eğitim görmedik. Biz yaparak, deneyerek öğrendik. Yaptık yani. Görürsem yaparım, yaparsam öğrenirim. Biz böyle öğrendik, yaptık yani [*Şaban Uras, Y80, 31 Yıl, Çanakkale*]”

“Derste öğrencilere ödev veriyorlardı. Konuyu çoğu zaman öğrenci okuyup hazırlanıyorlardı. Öğretmen eksikleri tamamlıyordu. Rehberlik yapıyordu. Ama özgürlük vardı ders işlenirken [*Necati Kıyak, Y84, 26 Yıl, Gönen Köy Enstitüsü, Isparta*]”

“Kültür dersleri sınıfta işleniyordu ama birçok konular uygulamalı olarak geçiyordu. Mesela coğrafya bizi köylere götürür, çevreye götürür araziye gösterirdi. Fen bilgisi derslerinde... Tartışmaya dayalı bir sistemdi. Bunlar sınıfta tartışılarak işlenirdi. Bir de çok fazla ödev verilirdi. Bu ödevler sınıfta tartışılır ve konuşulurdu. Mesela son sınıfta meslek derslerinde öğretmenlik derslerinde öğretmenimiz bize bir sürü kitap getirdi. Meslekle ilgili. O kitapları dağıttı sınıfa. Üçer kişi birleşeceksiniz, bu kitapları okuyacaksınız gelip bize sınıfta anlatacaksınız. Kitap okuma değil. Ders işleme bu. Meslek dersleri böyle işlenirdi. Çeşitli meslek kitaplarını sınıfta okuyarak mesleğin özelliklerini öğrenmeye çalışılmıştır [*Tahsin Yücel, Y84, 26 Yıl, Çifteler Köy Enstitüsü, Dikili*]”

“Mesela fizik dersinde elektriği okuyoruz. Gidiyorduk yeni yapılan bir binanın elektriğini döşüyorduk. Geometride kareyi, dikdörtgeni, açları öğreniyorduk, marangozhaneye gidip çerçeve, kapı, pencere yapıp kareyi de dikdörtgeni de, açları da öğreniyorduk. Yani kültür dersleri de uygulamalıydı [*Halil Vural, Y81, 32 Yıl, Ortaklar Köy Enstitüsü, İzmir*]”

“Biz Kızılçullu’ dan sonra Bolu Öğretmen Okul’ una gittiğimizde buradan aynı fen bilgisi dersimize giren Muhittin öğretmenim, derslerini hep dışarıda yapardı. Bizi alana götürürdü, bizi bahçelere götürürdü, çiçeklerin olduğu yerlere götürürdü. Eğrelti otunu ilk defa orada gördüm. O bize gösterdi. Bütün derslerimizi yaparak yaşayarak yaptığı için... [*Kadriye Yılmaz, Y71, 22 Yıl, Savaştepe - Kızılçullu Köy Enstitüsü, İzmir*]”

Genel olarak Köy Enstitüleri incelendiğinde, öğretilecek konu ve yapılacak tarım-sanat işleri gerçeğe uygun bir şekilde ve problem çözme becerisini geliştirici bir özelliktedir. Karakter eğitime, disiplin, özgürlük ve sorumluluk duygusunun geliştirilmesi için türlü uygulamalara gidildiği, Tüm öğretim etkinliklerinde yaparak ve yaşayarak öğrenmeye gerekli önemin gösterildiği görülmektedir. Köy enstitüleri okuma alışkanlığı ve yazma becerilerinin geliştirilmesine önem vermiştir. Halk oyunları, halk müziği ve sanatın geliştirilmesi için çaba göstermiştir.

Köy Enstitülerinden çıkan öğretmenler zamanla çıkar çevrelerince yadırgandı. Köy muhtarından, bucak müdüründen, valisi ve bakanına kadar birçok yönetici yıllar boyu onları yadırgadı. Çünkü bu öğretmenler, yurdumuzda alışılmayan bir yöntemle yetiştirildikleri için, alışmamış biçimde gözle çarpıyor ve yadırganıyorlardı. Asıl yadırganması gereken onların karşısındakilerdi, ama ne yazık ki azınlıktaydılar ve yeniydiler (Makal, 2011). Makal’ın da (1997b: 28) belirttiği gibi “Köy Enstitülerinin bütün suçu aslında, öteki kuruluşlardan kırk yıl ileri olmasıdır.”

Köy Enstitülerinde kısa zamanda başarıyla uygulanan bu çağdaş yöntemler, hızlı ve köktenci atılımlar, alınan olumlu sonuçlar, çıkar çevreleri üzerinde kaygılar ve korkular yaratmıştır. 1946 seçimlerinden sonra CHP’de patlak veren görüş ayrılıkları ve hükümet değişiklikleriyle, bu kurumlarda tepeden aşağı budamalar, geriye dönüşmeler başlamıştır. Yücel ve Tonguç, Köy Enstitüleri müdürleri görevlerinden alınmışlar; yasalarda, eğitim programlarında, yönetmelikte dizgiyi çökerten değişiklikler yapılmıştır. DP’nin de iktidara gelmesiyle bu kurumlar önce öğretmen okullarına çevrilmiş, 1954’te de kapatılmıştır. Ancak orta olan bir gerçek var ki; ağır tepkilerle kapatılan Köy Enstitüleri güncelliğini yitirmemiş, kapatıldığından beri araştırma ve inceleme konusu olmuştur (Gedikoğlu, 2006; Uğurlu, 2011; Türer, 2006). Diğer taraftan kabul edilmesi gereken bir gerçek var ki; “KÖY ENSTİTÜLERİ KAPATILINCA İYİDEN GÜZELDEN YANA ÇOK ŞEY DEĞİŞMİŞTİR.”

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Köy Enstitülerinde proje tabanlı öğrenme, çoklu zeka alanına yönelik uygulamalar, okuduğunu anlama stratejileri, drama, işbirlikli öğrenme gibi çağdaş yöntemler kurallarına uygun bir şekilde yapılandırılmadan da olsa başarı ile uygulanmıştır. Enstitülerin başarısının altında yatan asıl gerçek budur. Bu yöntem ve tekniklerin uygulanmasına ilişkin olarak, geçtiğimiz 20 ya da 30 yılda temel özellikleri belirlenen ve birçok gelişmiş ülkelerde dahi sıkıntılar yaşanmıştır. Türkiye’de Köy Enstitüleri kuruluncaya kadar bu yöntemler uygulanmamış olduğu gibi, bugün de hala birçok okulda uygulanamamaktadır. Eğitim uygulamaz, araştırmaz ve gözlemsiz gerçekleştirilen ezberci anlayıştan bir türlü kurtulamamıştır. Oktay’a (2011) göre de Köy Enstitülerindeki başarının sırrı uyguladığı yöntemlerde saklıdır. Eğitimin gerçek görevi, insanın güçlü olmasını, yaşam ve doğa karşısında sinmeyen bir karaktere bürünmesini sağlamaktır. Bütün bunlar toplumsal fayda için zorunludur. Köy Enstitüleri iş içinde ilkesinden hareket ederek bu doğruları yaşama geçirmiştir.

Köy Enstitülerinde etkin alanlardan biri de sanat eğitimi ve güzel sanatlar kültürüdür. Enstitülerde günümüzde bile başarısız olan “sanat yoluyla eğitim” yaşama geçirmiştir. Bu kurumlarda iş içinde eğitim ilkesi kadar, sanat yoluyla eğitim de önem taşımaktaydı. Elde edilen bu sonuç daha önce yapılan çalışmaları destekler niteliktedir (Ortaş, 2011; Ülkü, 2008; Kurtuluş, 2001). Kurtuluş’a (2002) göre Köy Enstitülerinde oluşturulan eğitimin niteliğinde, sanat yoluyla eğitim ilkesinin payı oldukça büyüktür. Enstitülerde güzel sanat alanları kullanılarak, eğitim ortamı ve niteliğini zenginleştirilmiş, bu yolla toplum ve bireyin sağlıklı gelişimine olanak yaratılmış, dolayısıyla da günümüzde çoklu zekâ alanları olarak bilinen, farklı zekâ alanlarının geliştirilmesi önemsenmiştir. Elde edilen bu sonuç Kocabaş’ın (2004) çalışmasını destekler niteliktedir. Bu çalışmaya göre Köy Enstitülerinde bireysel özellikler tanınarak, zekâ alanlarının ortaya çıkarılması ve işlevsel bir hale getirilmesi özel bir öneme sahiptir.

Köy Enstitülerinde drama yöntemine benzer niteliklere sahip “-miş gibi yapma” çalışmalarına yer verilmiştir. Belki dramının teknikleri gerçek anlamda uygulanmamıştır, ancak doğaçlama çalışmalarına özellikle müsamerelerde sık sık yer verilmiştir. Enstitülerde her hafta bir eğlence düzenlenmiş, yönetici ve öğretmenlerinde katıldığı bu eğlence programlarında piyes, gösteri, orta oyunu vb. etkinlikler sergilenmiştir. Bu etkinlikler, çevredeki köylüler ve öğrenci velileri tarafından da izlenebilmiştir. Elde edilen bu sonuç daha önce yapılan çalışmaları destekler niteliktedir (Özyüksek Ersil, 2007; Krby, 2012) destekler niteliktedir. Bu çalışmalar sayesinde Türkiye’de drama eğitiminin temelleri atılmıştır.

Enstitülerde kitap ya da okuma eylemi ders programının doğal bir parçası sayılmıştır. Okuma ve yaşam arasında anlamlı bir bağ kurulmuştur. Okuduğunu anlama stratejileri etkin bir şekilde kullanılarak okuyan, değerlendiren ve yorumlayan bireyler yetiştirilmiştir. Elde edilen bu sonuç daha önce yapılan çalışmaları destekler niteliktedir (Susar Kırmızı, 2004; Gedikoğlu, 2006). Köy Enstitülerinde eğitim-öğretim görenler kendi beceri ve yetenekleri doğrultusunda öncelikle öğretmen, yazar, ressam gibi pek çok alanda yetişmişlerdir. Bu kişiler, eğitim ve kültür hayatında önemli roller üstlenmişlerdir. Elde edilen bu sonuç Ülkü'nün (2008) çalışmasını destekler niteliktedir.

Enstitülerde teorik dersler öğrenci katılımı, tartışma ve konuya yönelik uygulamalarla işlenmiştir. Enstitüler, eleştiren, sorgulayan, üreten, yaratıcı insanlar yetiştirmeyi amaç edinmiştir. Öğrenme yaşantıları el ve kafa bir arada kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Kazanılan becereler yaşama geçirilmiş, eylemleştirilmiştir. Elde edilen bu bulgular Gedikoğlu'nun (2006) bulgularını destekler niteliktedir. Bu çalışmaya göre de kazanılan bilgi ve beceriler yararlı ve kullanılabilir bir hale getirilmiş; derslik, işlik ve tarım çalışmaları arasında tamamlayıcı bir ilişki kurulmuştur. Köy Enstitülerinin kapatılmasıyla birlikte Türk Eğitim politikası ciddi anlamda zarar görmüştür. Öğrenci merkezli ve uygulamalı eğitim yerin ezberci ve konu merkezli eğitime bırakmıştır. Ortaş'a (2005) göre de Köy Enstitüleri'nin kapanması Türkiye'de eğitimin dokusunu değiştirmiştir. Bu tarihten sonra köylere kültürel ağırlıklı eğitim götürülemedi, Cumhuriyetin temel hedefi olan köylüyü aydın çiftçi durumuna getirmek politikası sahipsiz bırakılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler geliştirilebilir: Köy Enstitülerinin kapatıldığı 1954'den bu yana, eğitim sisteminde, düşünce, planlama ve uygulama boyutunda bu denli büyük bir projenin hayata geçirilmediği söylenebilir (Ortaş, 2005). Ancak ortada olan bir gerçek var ki, o günün zor koşullarında çağdaş yöntem ve teknikler uygulamalı olarak hayata geçirilmiştir. Bu gün bundan daha fazlası da elbette yapılabilir. Günümüz koşullarına uyarlanmış proje tabanlı öğrenme uygulamaları Eğitim Fakültelerinde yer almalıdır.

Eğitim Fakültelerinde derslerde işbirlikli öğrenme, drama gibi çağdaş yöntemlere daha fazla yer verilmelidir. Eğitimin her kademesinde, okuma çalışmalarında Köy Enstitüsü modeli örnek alınmalıdır. Öğrencilerde okuma alışkanlığının geliştirilmesi yalnızca derslerle sınırlı tutulmamalı yaşamın her alanına yayılmalıdır. Gerekirse Milli Eğitim ve Üniversiteler okuma alışkanlığının geliştirilmesine yönelik olarak ortak projelere üretmeli ve bunu yaşama geçirmelidir. Bilinen yöntem ve tekniklerin dışında Türk insanın yaşam biçimine ve ihtiyaçlarına yanıt verebilecek bize özgü eğitim uygulamaları (yöntem ve teknikler) geliştirilmelidir. Programlar bu durum göz önüne alınarak düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K. (1992). *İşbirlikli öğrenme kuram-araştırma-uygulama*. Malatya: Uğurel Matbaası.
- Allen, S. (2003). An analitic comparison of three models of reading strategy instruction. *Internal Review of Applied Linguistics in Language Teaching (IRAL)*, 41 (4), 319-339.
- Arayıcı, A. (2004). Enstitüleri yorumlarken özden ayrılmalı. *Eğitim Bilim Toplum*, 2 (6), 96-103.
- Arslan, M. (2004). Çağdaşlaşma Bağlamında köy enstitülerinde güzel sanatlar eğitiminin yeri ve önemi. *Yeniden İmece*, 4, 58-61.
- Atıl, H. (1998). *İstatistik*. İzmir: Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Aykaç, N. (2000). Eğitimde canlı bir deney Köy Enstitüleri. *Eğitim ve Yaşam*, Bahar- Yaz Sayısı, 12-14.
- Aysal, N. (2005). Anadolu'da aydınlanma hareketinin doğuşu: Köy Enstitüleri. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 35 (36), 267-282
- Balcı, A. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Başçı, Z. & Gündoğdu, K. (2011). Öğretmen adaylarının drama dersine ilişkin tutumları ve görüşleri: Atatürk Üniversitesi örneği. *İlköğretim Online*, 10 (2), 454-467.
- Bilir, P. (2008). Yeni beden eğitimi öğretim programı ve köy enstitülerinde beden eğitimi derslerinin yapılandırıcı öğretim yaklaşımı açısından değerlendirilmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 145-150.
- Demircan, C. ve İnandı, Y. (2008). Köy Enstitüleri Programlarında ana dilinin önemi ve Türkçe öğretimi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 1-13.
- Esen, Z. (2007). *Keşirtepe ve Arifiye Köy Enstitüleri (1940-1946)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gardner, H. (1993). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences (Second edition)*. London: Fontana Press.
- Gedikoğlu, Ş. (2006). Neden Köy Enstitüleri. <http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr>, son erişim tarihi: 01. 04. 2009.
- Gökçora, İ. H. (2007). Kulluktan özgür bireye: üretken eğitim ve aydınlanma yolunda köy enstitüleri. *Üniversite ve Toplum*, 7 (1), <http://www.universite-toplum.org>, son erişim tarihi: 20.11.2011
- İncesu, K. (2007). *Köy Enstitüleri halkı bilinçlendiriyordu*. <http://www.evrensel.net>, son erişim tarihi: 09.04.2012.
- Johnson, D. W., Johnson, R.T. ve Holubec, E., J., (1994). *The nuts and bolts of cooperative learning*. Edina, Minnesota: Interaction Book Company.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi (22. baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kartal, S., (2008). Toplum kalkınmasında farklı bir eğitim kurumu: Köy Enstitüleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 23-36.
- Keer, H. V. ve Verhaeghe, J. P. (2005). Effects of explicit reading strategies instruction and peer tutoring on second and fifth graders' reading comprehension and self-efficiency perception. *The Journal of Experimental Education*, 73 (4), 291-329.
- Kocabaş, A. (2004). Müzik eğitiminin çoklu zeka alanlarına etkisi ve Köy Enstitüleri. *Yeniden İmece*, 4, 53-57.
- Krby, F. (2012). *Türkiye'de Köy Enstitüleri (4. Baskı)*. İstanbul: Tarihiçi Kitapevi.
- Kurtuluş, Y. (2004). Aydınlanma ve Köy Enstitülerinde sanat eğitimi. *Yeniden İmece*, 4, 49-52.
- Kurtuluş, Y. (2001). *Köy Enstitülerinde sanat eğitimi ve Tonguç*. Ankara: Güldikenli Yayınları.
- Kurtuluş, Y. (2002). Sanat eğitimi hareketi ve Tonguç. *Eğitim ve Bilim*, 123, 31-34.
- Makal, M. (2011). *Köy Enstitüleri ve ötesi*. <http://blog.milliyet.com.tr/koy-enstituleri-ve-otesi>, son erişim tarihi: 15. 04. 2012.

- Makal, M. (1997a). *Köy Enstitüleri ve ötesi*. Ankara: Güldiken Yayınları.
- Oğuzkan, F. A. (2011). *Köy Enstitüleri öğretim programları*. www.egitim.aku.edu.tr/oguzkan.htm, son erişim tarihi: 06.04.2012.
- Oğuzkan, F. (1990). *Köy Enstitüleri öğretim programı*. www.egitim.aku.edu.tr/oguzkan.htm, son erişim tarihi: 20.11.2011
- Oktay, C. (2011). *Bir özgürlük pratiği olarak eğitim*. http://www.cengizoktay.com, son erişim tarihi:10.04. 2012.
- Ortaş, İ. (2011). *Köy Enstitüleri eğitim modeline olan talep artıyor*. www.mehmetekim.com, son erişim tarihi: 01.07. 2011.
- Ortaş, İ. (2007). Kulluktan özgür bireye: Üretken eğitim ve aydınlanma yolunda Köy Enstitüleri. *Üniversite ve Toplum*, 7,1, 1-8.
- Ortaş, İ. (2005). Ülkemizin kaçırdığı en büyük eğitim projesi: Köy Enstitüleri. *Pivolka*, 4,17, 3-5.
- Özdemir, O. (2008). Köy Enstitüleri ve yeni ortaçağın eğitim sorunu. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4,1, 46-53.
- Özer, A. (2004). Eğitim ve demokrasinin Köy Enstitülerindeki yansımaları. *Yeniden İmece*, 2, 60-61.
- Özgen, B. (2011). *Eğitimde süreklilik ve Köy Enstitüleri*. www.egitim.aku.edu.tr/ozgen.htm, son erişim tarihi: 15.04. 2011.
- Özsoy, N. (2004). Yaratıcı drama ve Köy Enstitüleri. *Yeniden İmece*, 4, 34-36.
- Özyüksel Ersil, G. (2007). *Cumhuriyet devrimimizin özgün eğitim kurumları Köy Enstitülerinde müzik eğitimi ve günümüze yansımaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Pazar, M. (2004). Eğitim, Demokrasi ve Köy Enstitüleri. *Yeniden İmece*. 2, 62-63.
- San, İ. (1991a). *Eğitimde yaşayarak öğrenme yöntemi ve estetik bir süreç olarak yaratıcı drama. Eğitimde Nitelik Geliştirme Sempozyumu Kitapçığı*. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- San, İ. (1991b). *Yaratıcı Drama. Eğitsel Boyutları. 1. İzmir Kongresi Bildiri Kitabı*. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, İzmir.
- Seyidoğlu, H. (1997). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı. (7. baskı)*. İstanbul: Güzem Yayınları.
- Sönmez, V. (2008). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Susar Kırmızı, F. (2004). Okuma-anlama stratejileri ve Köy Enstitülerinde okuma etkinlikleri. *Yeniden İmece*, 3, 37-39.
- Şahhüseynoğlu, H. N. (2007). *Bozuk Düzendeki Yaşam*. Ankara: Anı-Berfin Yayınları.
- Şeren, M. (2008). Köye öğretmen yetiştirme yönüyle Köy Enstitüleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 1, 203-226.
- Taşkaya, S. M. ve Akbaşlı, S. (2008). Okuma yazma öğretiminde Köy Enstitülerinin yeri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 1, 14-22.
- Türer, A. (2006). Türkiye’de öğretmen yetiştirme ve sorunlar -I-. *Abece Dergisi*, Mart-Nisan Sayısı.
- Türkoğlu, P. (2004a). Ünlü eğitimci John Dewey’in ülkesinde Tonguç ve Enstitüleri. *Yeniden İmece*, 2, 6-7.
- Türkoğlu, P. (2004b). Eğitimde sanatın yeri ve Köy Enstitüleri örneği, *Yeniden İmece*, 4, 46-48.
- Ülkü, C. (2008). Sanat eğitimi, sanat ve Köy Enstitüleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4,1, 37-45.
- Ünal, E. (2004). Celal Bayar Üniversitesi eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin ilköğretimde drama derslerine ilişkin tutumları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5,2, 1-15.
- Uğurlu, C. T. (2011). *Çağdaş eğitimde Köy Enstitüleri*. http://www.mufettisler.net, son erişim tarihi: 01. 07. 2011.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (6. baskı)*. Ankara: Seçkin Matbaası.
- Yücel, T. (2004). Yatılı bölge okulu ve Köy Enstitüleri. *Yeniden İmece*, 2, 58-61.